



25.2.2020

Ympäristöjohtaja

Eduskunta, tarkastusvaliokunta
TrV@eduskunta.fi

Cleantech-hankintojen toteuttaminen ja kehittäminen julkishallinnossa

HEL 2020-002118 T 00 01 06

Eduskunnan tarkastusvaliokunta 26.2.2020, K 18/2019 vp

Helsingin kaupunki yhtyy valtiontalouden tarkastusviraston suositukseen hankintojen kehittämisestä. Jos cleantech-hankintojen toteutumista halutaan seurata, tarvitaan yhteinen määrittely ja mittaristo. Lisäksi myös vaikuttavuuden arviointiin ja esimerkiksi päästövähennysten mittaamiseen tulisi panostaa ja kehittää yhteisiä työkaluja. Helsinki on samaa mieltä siitä, että hallinnonalojen sekä valtion ja kuntasektorin koordinaatiota tulee lisätä. Kaupunki toivoo valmisteilla olevan kansallisen hankintastrategian edistävän tätä yhteistyötä ja koordinaatiota sekä muutenkin tuovan lisätukea cleantech-hankintojen edistämiseen. Helsingille on tärkeää myös yhteistyö eurooppalaisten edelläkävijä kaupunkien kanssa cleantech –hankintojen edistämisessä ja tässä myös valtio voisi toimia nykyistä aktiivisemmin.

Valtioneuvoston periaatepäätös ja valtion kärkihankkeet ovat antaneet tukea Helsingin linjauksille ja tavoitteille. Cleantech- ja innovatiivisten hankintojen edistäminen näkyvät tavoitetasolla hyvin muun muassa kaupunkistrategiassa, elinkeinopolitiikan painopisteissä 2018-2021, Helsingin hiilineutraalisuushjelmassa 2035 ja ympäristöpolitiikassa. Cleantech-periaatepäätöksen ohjaava vaikutus on kuitenkin ollut verrattain vähäinen.

Elinkeinopolitiikan näkökulmasta Helsingillä on intressi edistää sitä, että kaupunki voisi olla osaltaan avaamassa markkinoita uusille ratkaisuille, edistää parhaiden ratkaisujen kaupallistumista, tarjota kotimarkkinareferenssejä ja ottaa investoinneissa huomioon elinkaarivaikutukset. Kaupunki voi tarjota alustan uusille ratkaisuille. Työssä tarvitaan kuitenkin valtion toimijoiden tukea, esimerkiksi hankinnan valmistelussa tai varsinaisessa hankinnassa. Myös valtion TKI-rahoituksen lisääminen ja tarkempi kohdentaminen sekä rahoituksen ehtojen tarkistaminen (esim.



25.2.2020

Ympäristöjohtaja

Business Finland) olisivat tehokkaita toimenpiteitä. Helsinki myös toivoo kaupunkien näkökulmaa vahvasti esiin valmisteilla olevaan kansalliseen TKI-tiekarttaan.

Helsinki on myös suoraan kehittämässä erilaisia cleantech –ratkaisuja muun muassa Helen Oy:llä ja muiden liiketoimintojen kautta. Tästä näkökulmasta haasteena on cleantechin alkuvaiheen kannattamattomuus suhteessa ympäristölle haitallisimpiin teknologioihin. Skaalausvaiheessa olevalla cleantechilla on siis sekä teknologia- että markkinariski, minkä takia investoinnit eivät toteudu. Cleantechin kannattavuuden mekanismin pitäisi kuitenkin ensisijaisesti muodostua sitä kautta, että haitallisille teknologioille ja tuotantomuodoille tulee korkeampi hinta. Cleantech -hankintojen edistämiseksi tarvitaan pilotteja ja demoja ja niihin erityisiä tukia. Tuen myöntämisen prosesseja nopeuttamalla saatisiin nopeammin tuloksia. Investointituet olisi hyvä kohdistaa kehitysvaiheissa oleviin teknologioihin, joilla suuri potentiaali skaalautua ja monistua. Investointituki kypsien teknologioiden lopputuotteiden markkinaehtoisuuden täyttämiseksi lähinnä vääristää markkinaa ja voi pahimmassa tapauksessa estää parempien teknologioiden pääsyn markkinoille. Isommissa hankintakokonaisuuksissa, kuten energiaratkaisuissa haasteena on nähty myös pitkät käsittelyprosessit, jotka voivat hidastavat toteutuspäätöksiä ja hiilineutraalisuuteen siirtymistä.

Helsingin kaupunki tunnistaa cleantech-hankintojen toteuttamiseen liittyvät huomiot, jotka valtiontalouden tarkastusvirasto on kirjannut hankintojen strateginen ohjauksen ja johtamisen merkittävästä roolista innovatiivisten ja ympäristöystävällisten hankintojen edistämässä. Kaupunki yhtyy siihen näkemykseen, että julkisia cleantech-hankintoja toteuttavien hankintayksiköiden on kehitettävä toimintatapojaan ja osallistamaan raporteissa esiin tuotuja toimintamalleja ja riskinhallintakeinoja hyödyntäen.

Lisäksi haluamme tuoda esiin, että myös hankintakategoriakohtaisten strategioiden, tiekarttojen ja kriteerien yhteiselle kehittämiselle on tarvetta. Niiden avulla voisimme vaikuttaa systemaattisemmin tiettyihin markkinoihin ja toimialoihin. Kehittämistyössä tarvitaan kansallista tukea ja koordinaatiota, jota on jo aloitettu Keinon kehittäjäryhmissä. Myös valmisteltavat Green Deal –sopimukset ovat tästä hyvä esimerkki. Myös hankintatukia ja rahoitusmahdollisuuksia riskien ja nousevien kustannusten kattamiseen kunnissa pitäisi tarkastella, ne eivät ole vielä olleet osa esimerkiksi Green Deal –sopimuksia.

Raporteissa tunnistettu hankintojen hajanaisuus ja sisäisen yhteistyön puute näkyvät myös Helsingissä, jossa hankintojen tekeminen on kaupungin suuren koon takia hajautunut organisaation eri osiin ja yhteistyötä on tehtävä laajasti hankkijoiden välillä. Hankintoja tullaan tästä



25.2.2020

Ympäristöjohtaja

näkökulmasta kehittämään kaupungin hankintastrategian päivittämisen ja hankintayksiköiden kehittämisen yhteydessä. Työhön on saatu tukea muun muassa Hankinta-Suomi -toimenpideohjelmasta sekä Keino-verkoston KeinoAkatemiasta. Helsinki kokee nämä laajemmat kehitysohjelmat tärkeiksi ja toteaa niiden vauhdittaneen kaupungin sisäistä työtä hankintojen kehittämiseksi.

Haastavaa cleantech-hankintojen edistämisessä on Helsingin kannalta erityisesti se, ettei cleantech-hankinnoille ole selkeää määritelmää eikä niiden tekemistä seurata osana taloushallinnon muuta raportointia. Kaupunki seuraa ympäristökriteerien käyttöä hankinnoissa osana ympäristöraportointia. On kuitenkin vaikeaa määritellä, milloin kyseessä on nimenomaan cleantech-hankinta. Haasteita asettavat myös tavoitteissa esiintyvä käsitteistö. Esimerkiksi innovatiivisuus, vähähiilisyys ja vastuullisuus ovat käsitteinä ja sisältöinä osittain päällekkäisiä tai limitäisiä niin politiikkalinjauksissa kuin kirjatuihin tavoitteisiin. Helsingissä onkin keskitytty edistämään ja seuraamaan vastuullisia hankintoja laajemmasta näkökulmasta.

Osaamisen tai resurssien puute on usein aiheuttanut käytännön esteitä ympäristöystävällisempien ratkaisujen hankinnoille. Työ vaatii varhaista suunnittelua ja onnistunutta markkinavuoropuhelua sekä erilaisten hankintamallien hyödyntämistä. Cleantech-hankinnoissa menestymisen edellyttää hankintojen tehokasta strategista ohjausta, hyviä resursseja hankinnan valmisteluun sekä sisäisen yhteistyön kehittämistä.

Valtiontalouden tarkastusviraston suositus kehittää cleantech-hankintojen koordinaatiota, osaamista ja yhteistyötä on hyvä ja Helsinki haluaa osaltaan kehittää näitä samoja asioita omassa toiminnassaan.

Lausunto on valmisteltu Helsingin kaupungin sisäisenä yhteistyönä.

Lisätiedot

Mia Malin, ympäristösuunnittelija, puhelin: 310 32050
mia.malin(a)hel.fi

Ympäristöjohtaja

Esa Nikunen
ympäristöjohtaja

